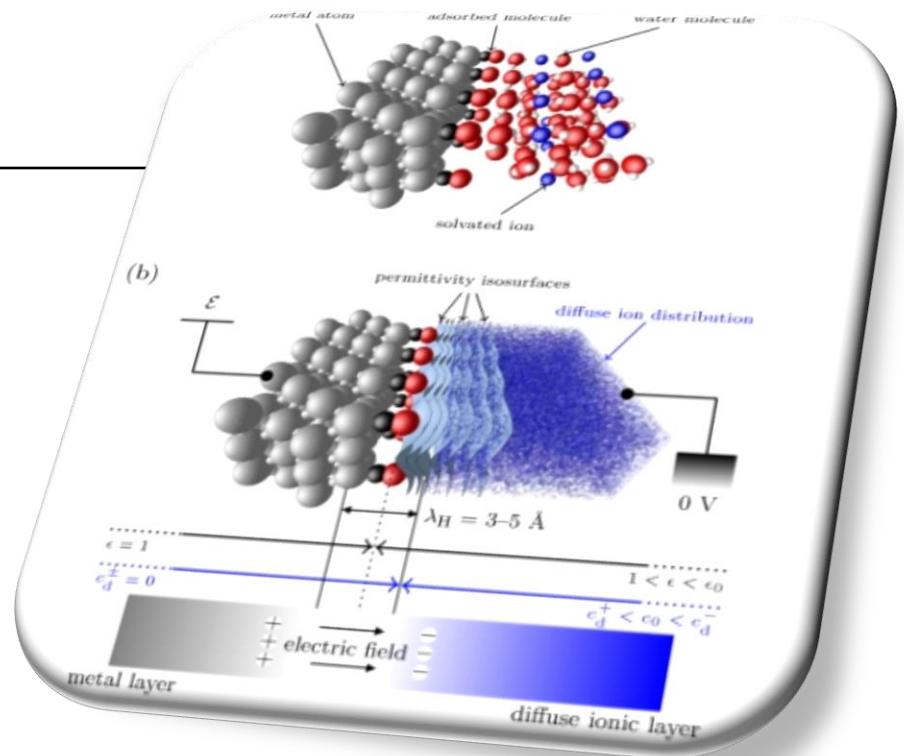

ELEKTROHEMIJA

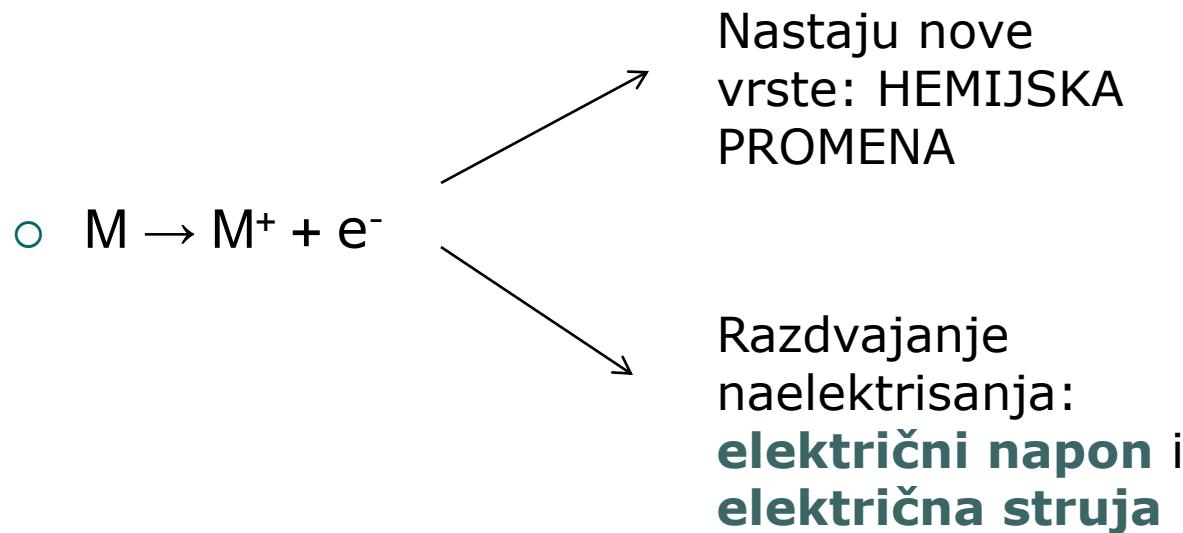
(šk. god. 2020/21)

Šta je elektrohemija?

- Grana fizičke hemije koja proučava hemijske procese u **kondenzovanim sistemima** koji su uslovjeni ili praćeni razdvajanjem ili protokom naelektrisanja.

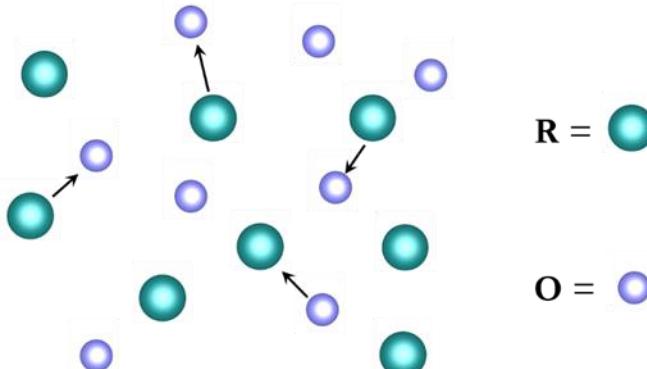
Razlike elektrohemijskih i hemijskih reakcionih sistema

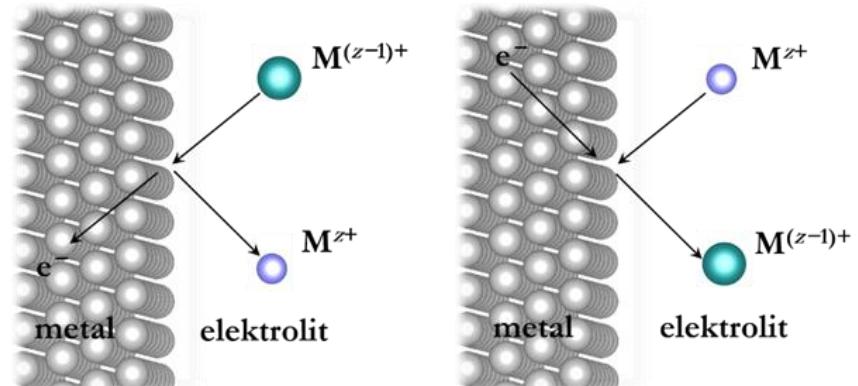
- Hemijski proces – kada se reaktanti pomešaju reakcija se odvija u smeru spontanog toka
- Elektrohemijski proces – poseban sastav sistema (jonski provodnik + 2 elektronska provodnika) – **ELEKTROHEMIJSKA ĆELIJA**
- Granica (elektronski provodnik)/jonski provodnik – **ELEKTRODA**
- Na elektrodi se menja priroda nosilaca nanelektrisanja

Razlike elektrohemijskih i hemijskih reakcionalih sistema

- Kada će struja proticati kroz elektrohemijsku ćeliju?
- **Elektroaktivne vrste i elektroprovodne vrste**
- *Oksidacija* (anodna reakcija) i *redukcija* (katodna reakcija)

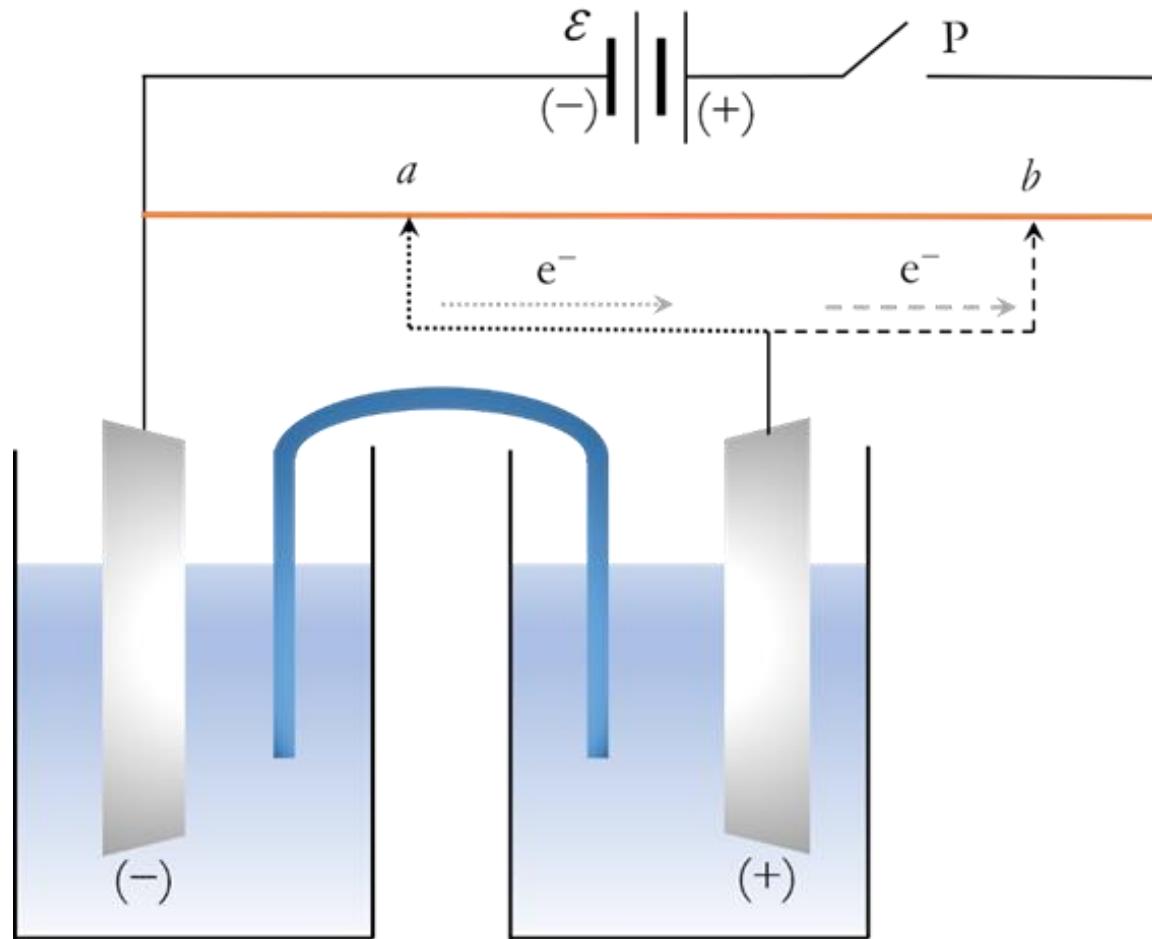
Hemijski reakcionali sistemi

Elektrohemijski reakcionali sistemi

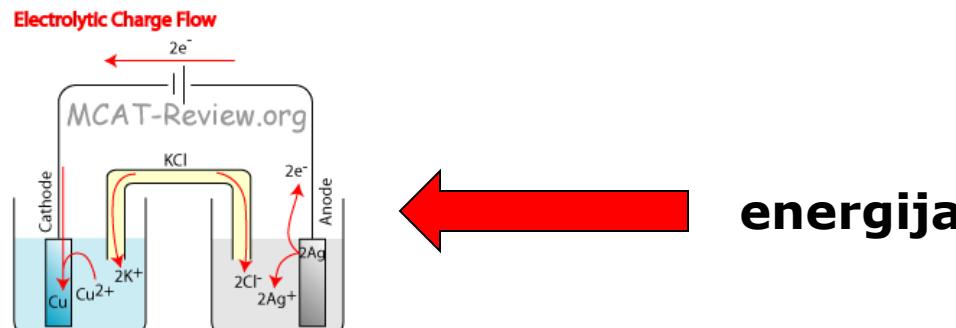
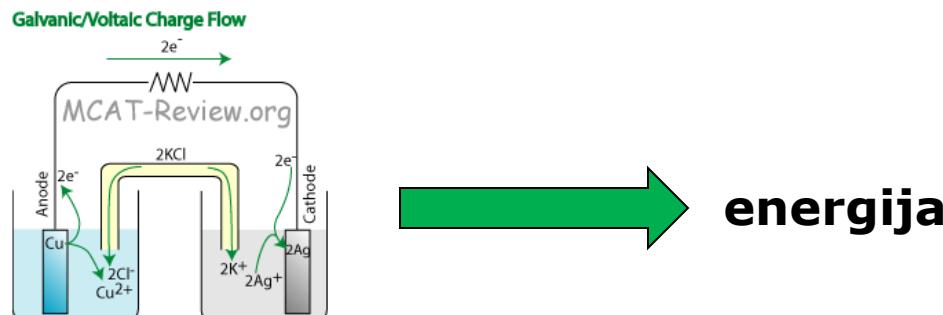
Elektrohemijska ćelija

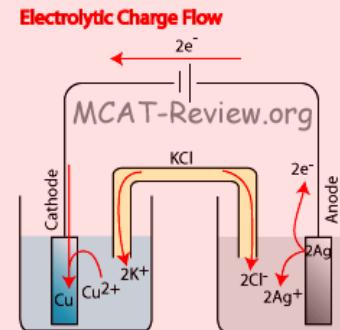
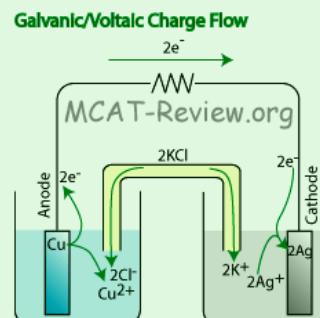

Elektrohemijska ćelija

- Hemijska reakcija može da teče u oba smera
  - Spontan tok reakcije – **galvanski element**
  - Nasuprot spontanog toka – **elektrolitička ćelija**

Elektrohemijske čelije

GALVANSKI ELEMENT

ANODA

OKSIDACIJA

ANODA +/-

-

KATODA

REDUKCIJA

KATODA +/-

+

SPONTAN TOK

DA

ENERGIJA SE:

DOBIJA

ELEKTROLITIČKA ĆELIJA

OKSIDACIJA

+

REDUKCIJA

-

NE

TROŠI

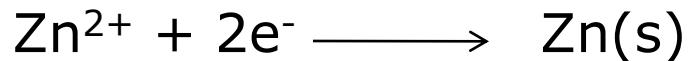
Razlike elektrohemijskih i hemijskih reakcionih sistema

	Homogeni (hemijski) reakcioni sistem	Elektrohemijski reakcioni sistem
oksidoredukcija se odigrava	U celoj zapremini	Na granici elektrolit/metal (elektrodi)
Tok naelektrisanja	Nije usmeren	Usmeren (električna struja)
Energija se dobija* kao	Toplota, svetlost	Električna energija
Energija može da se iskoristi?	NE	DA* (bar delimično)
Smer reakcije	U smeru spontanog toka	Možemo kontrolisati
Na brzinu utičemo sa	T, P, c (velike promene)	T, P, c (velike promene) + spoljašnji izvor napona (fina kontrola)
Ravnoteža	Hemijska ravnoteža	Elektrohemijska ravnoteža

Elektroda

- Fazna granica metal/elektrolit na kojoj se odigrava elektrodna reakcija
- Elektrodni proces – rezultat dva suprotno usmerena dela procesa (katodni deo i anodni deo).
- Označavanje: obično polureakcija u smeru reducije.

Elektrodni procesi mogu biti **JEDNOSTAVNI** i **SLOŽENI**

Vrste elektroda

---

1. METALNE ELEKTRODE

1a. Elektrode II vrste

2. ELEKTRODE SA NEMETALNIM REAKTANTIMA

2a. Oksidoredukcione elektrode

2b. Gasne elektrode

2c. Elektrode sa učešćem čvrstih elektroizolacionih supstancija

Formalno predstavljanje (zapis) galvanskog elementa

Elektrodu formiranu uranjanjem Pt žice u 0,1 M vodenim rastvor HCl koji je zasićen sa H₂ prođuvavanjem gasa pod jednom atmosferom označavamo kao Pt|H⁺(aq)(0,1 M)|H₂ (1 atm).

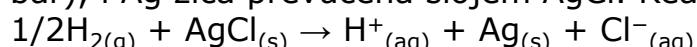
Ako želimo da zapišemo kompletnu elektrohemiju ćeliju koristimo isti zapis, s tim da prvo pišemo anodu, a nakon toga katodu. Kod katode, invertujemo redosled zapisa tako da je poslednja faza elektronskog provodnika. Kako rastvor uz anodu (anolit) i rastvor uz katodu (katolit) najčešće odvajamo sonim mostom, ovakav kontakt označavamo sa dve vertikalne crte (što zapravo znači da je uklonjen difuzioni potencijal).

Formalno predstavljanje (zapis) galvanskog elementa

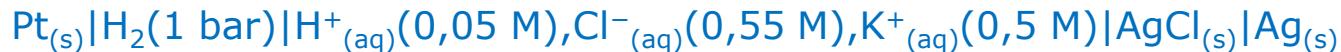

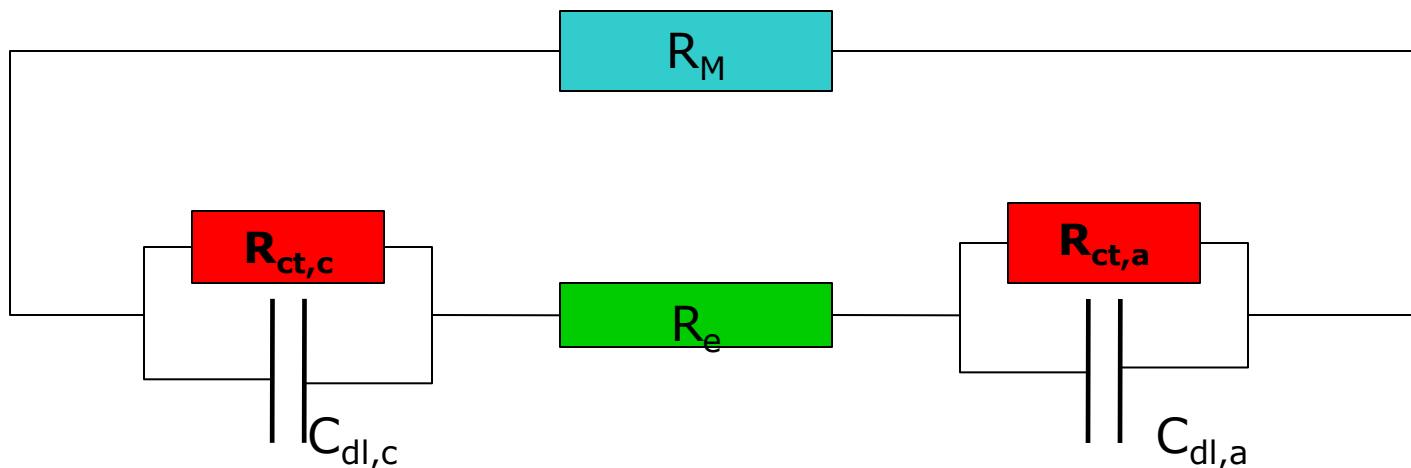
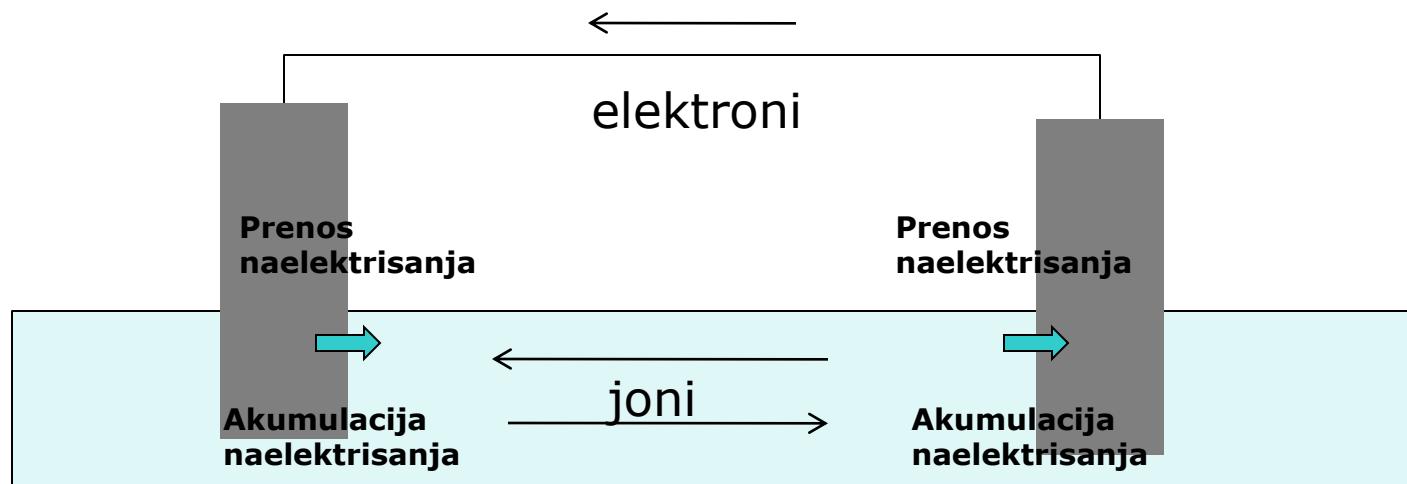
Kao drugi primer možemo postmatrati galvanski element koji je formiran tako što su u 0,05 M rastvor HCl uronjeni platinska živa koja se obliva strujom vodonika (pod pritiskom od 1 bar), i Ag žica prevučena slojem AgCl. Reakcija koja se odigrava je

Ukoliko bi u isti elektrolit bio dodat KCl koncentracije 0,5 M zapis bi bio:

Električni otpor elektrohemijske ćelije

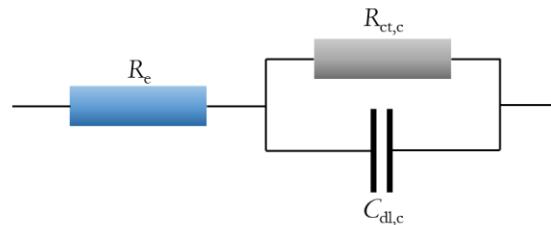

Električni otpor elektrohemijske ćelije

Kako da pojednostavimo merenje?

1. Svodimo ekvivalentno kolo na jednu elektrodu
2. Kontrolisemo sastav sistema

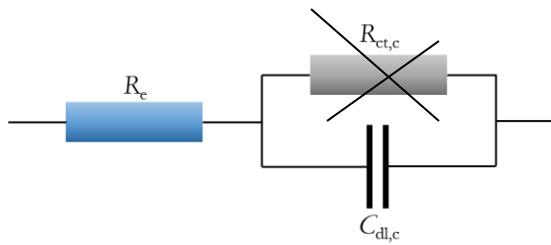

Slika I.9. Ekvivalentno kolo jedne elektrode

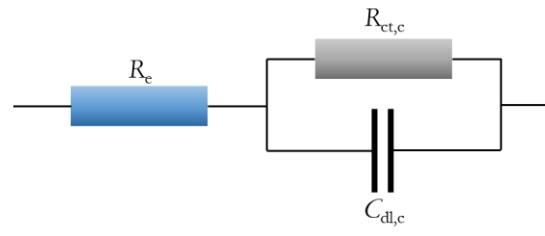
Električni otpor elektrohemijske ćelije

Kako da pojednostavimo merenje?

1. Ako je $R_{ct} \rightarrow \infty$

2. R_{ct} je konačan

$$Z = R_e + \frac{1}{i\omega C_{dl}} = R_e - i \frac{1}{i\omega C_{dl}}$$

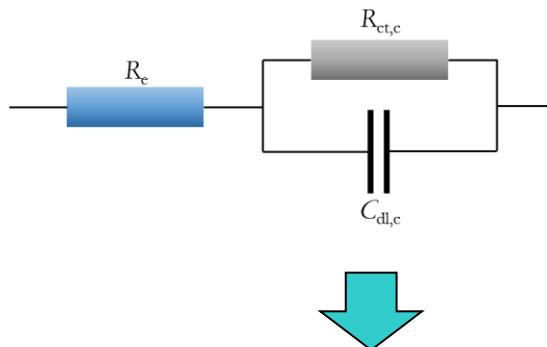
$$Y = \frac{1}{R_{ct}} + i\omega C_{dl} = \frac{1 + i\omega R_{ct} C_{dl}}{R_{ct}}$$

$$Z = \frac{R_{ct}}{1 + i\omega R_{ct} C_{dl}} = \frac{R_{ct}}{1 + \omega^2 R_{ct}^2 C_{dl}^2} - \frac{i\omega R_{ct}^2 C_{dl}}{1 + \omega^2 R_{ct}^2 C_{dl}^2}$$

Električni otpor elektrohemijske ćelije

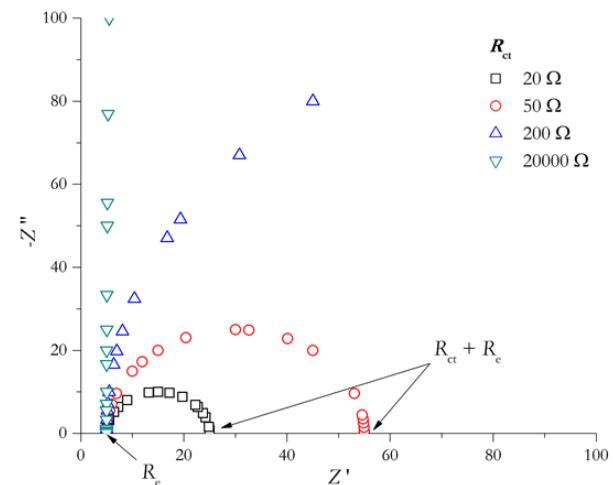
Kako da pojednostavimo merenje?

2. R_{ct} je konačan

$$Z = \frac{R_{ct}}{1 + i\omega R_{ct} C_{dl}} = \frac{R_{ct}}{1 + \omega^2 R_{ct}^2 C_{dl}^2} - \frac{i\omega R_{ct}^2 C_{dl}}{1 + \omega^2 R_{ct}^2 C_{dl}^2}$$

$$Z = R_e + \frac{R_{ct}}{1 + \omega^2 R_{ct}^2 C_{dl}^2} - i \frac{\omega R_{ct}^2 C_{dl}}{1 + \omega^2 R_{ct}^2 C_{dl}^2}$$

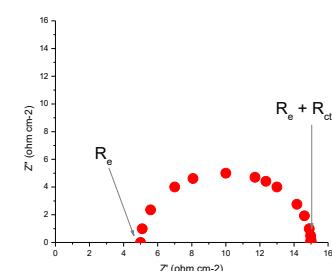
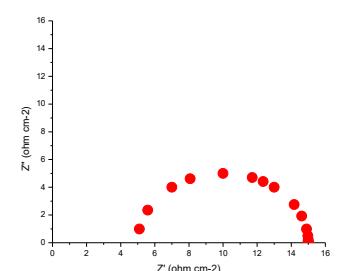
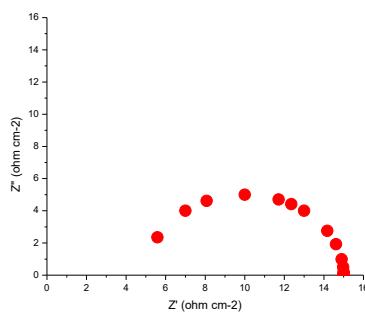
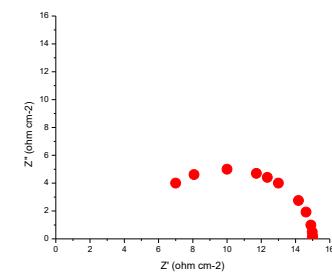
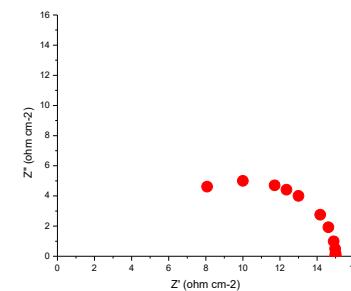
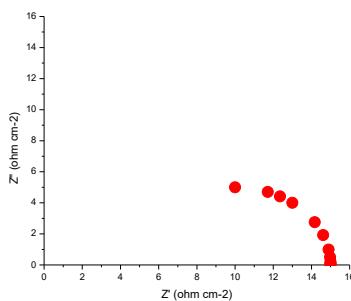
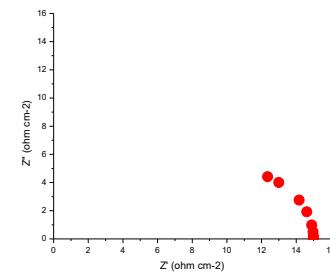
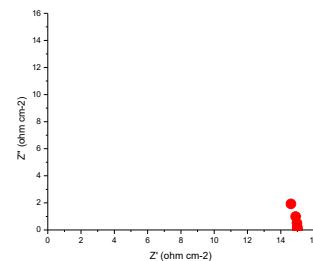
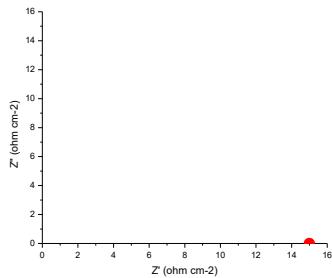
Električni otpor elektrohemejske čelije (slučaj 2)

- $C_{dl} = 20 \mu F cm^{-2}$
- $R_{ct} = 10 \Omega cm^{-2}$
- $R_e = 5 \Omega cm^{-2}$

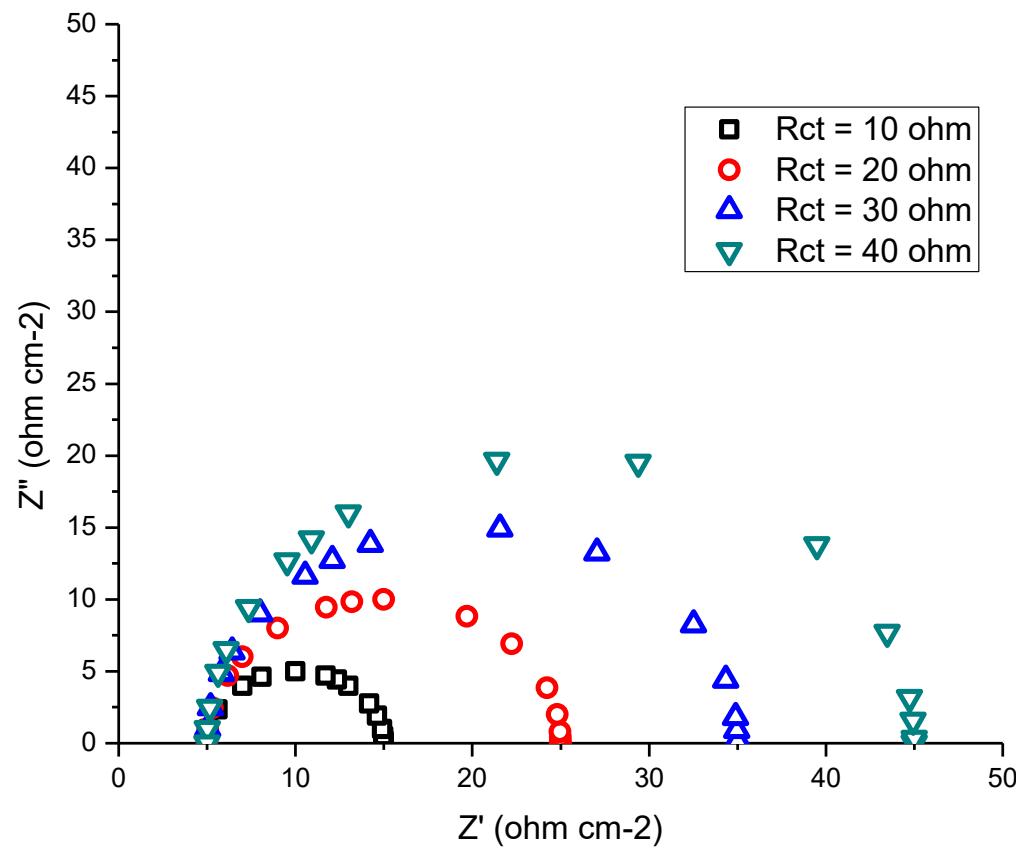
omega	Z'	Z''
1	15	0.002
10	14.99996	0.02
50	14.999	0.09999
100	14.996	0.19992
250	14.97506	0.498753
500	14.90099	0.990099
1000	14.61538	1.923077
1500	14.17431	2.752294
2500	13	4
3000	12.35294	4.411765
3500	11.71141	4.697987
5000	10	5
7500	8.076923	4.615385
10000	7	4
20000	5.588235	2.352941
50000	5.09901	0.990099
100000	5	1E-05

Električni otpor elektrohemidske čelije (slučaj 2)

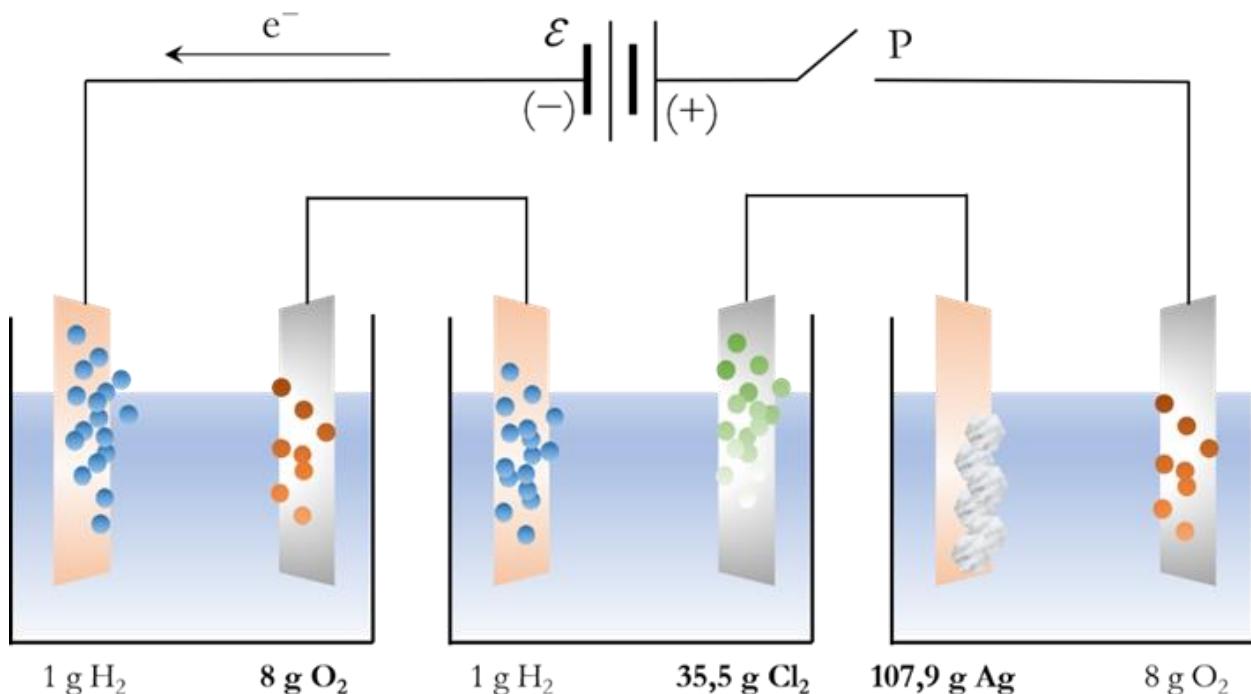
- $C_{dl} = 20 \mu\text{F cm}^{-2}$
- $R_{ct} = 10 \Omega \text{ cm}^{-2}$
- $R_e = 5 \Omega \text{ cm}^{-2}$

Električni otpor elektrohemejske čelije (slučaj 2)

Faradejevi zakoni elektrolize

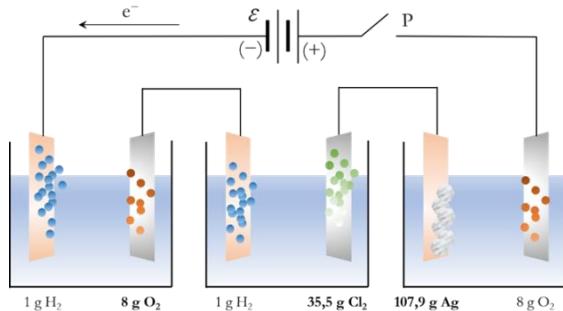
Prvi zakon elektrolize

$$m = kq$$

Drugi zakon elektrolize

$$\frac{m_1}{m_2} = \frac{M_{e,1}}{M_{e,2}}$$

Faradejevi zakoni elektrolize

$$\frac{M}{z} = kF \quad \text{Faradejeva konstanta}$$

$$m = \frac{Mq}{zF}$$

$$m = \frac{Mit}{zF} \rightarrow n = \frac{It}{zF} \rightarrow \frac{dn}{dt} = v = \frac{I}{zF} \rightarrow \frac{1}{A} \frac{dn}{dt} = \frac{j}{zF}$$

Iskorišćenje struje

$$\eta = \frac{(It)_1}{(It)_2} = \frac{q_1}{q_2}$$

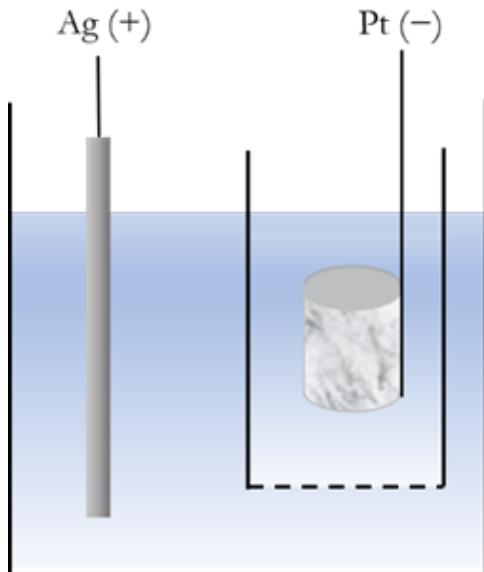
Faradejski procesi

Nefaradejski procesi

Razlozi odstupanja od faradejskih procesa

- trivijalni
- netrivijalni

Kulometrija

Srebrni kulometar. Pt-katoda je u zasebnom odjeljku s poroznim dnom

Primer upotrebe kulometra

Srebrni kulometar bio je uključen u električno kolo kroz koje je tekla nestabilisana jednosmerna struja. Tokom vremenskog intervala od 96,5 s, na katodi se izdvojilo 53,93 mg srebra ($\zeta = 1$). Potrebno je izračunati srednju vrednost jačine struje tokom ovog eksperimenta.

Rešenje: Na osnovu jednačine

$$m = \frac{Mq}{zF}$$

Sledi da je količina nanelektrisanja protekla kroz sistem:

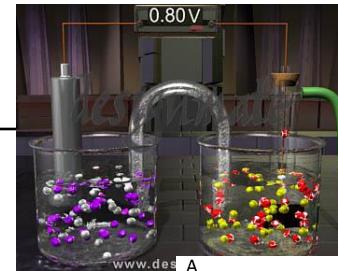
$$q = \frac{mzF}{M}$$

Srednja jačina struje dobija se deljenje ukupne količine nanelektrisanja proteklog kroz sistem sa vremenom trajanja eksperimenta:

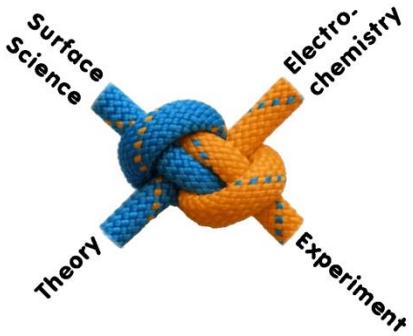
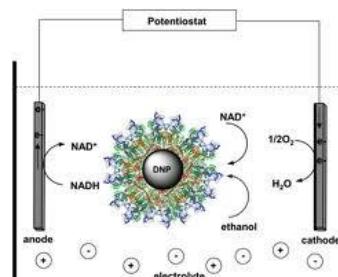
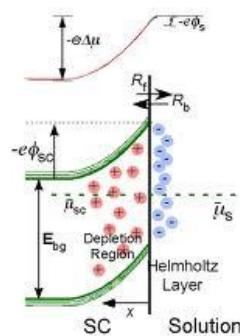
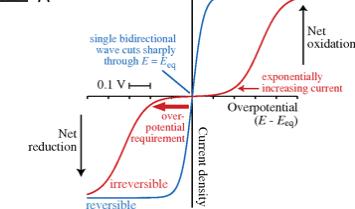
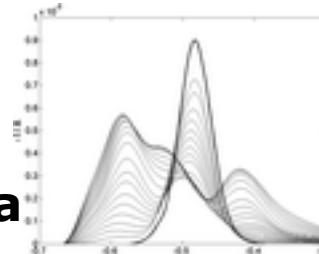
$$\langle I \rangle = \frac{q}{t} = \frac{mzF}{tM} = 0,500 \text{ A}$$

Kulometrijska analiza, kulometrijska titracija (eksperimentalna vežba)

Podjela elektrohemije

- Elektrohemijska termodinamika
- Elektrohemijska kinetika
- Elektroanalitička hemija
- Primjenjena elektrohemija
- Spektroelektrohemija
- Fotoelektrohemija
- Bioelektrohemija

Zadatak 1

- ◎ Napisati reakcije koje se odvijaju u elektrohemijskoj ćeliji i elektrodne polureakcije za sledeće ćelije (zapis **anoda||katoda**) i navesti kom tipu elektroda pripada svaka od njih:
  1. $\text{Zn}_{(\text{s})}|\text{ZnSO}_4||\text{AgNO}_{3(\text{aq})}|\text{Ag}$
  2. $\text{Cd}_{(\text{s})}|\text{CdCl}_2||\text{HNO}_3_{(\text{aq})}|\text{H}_2|\text{Pt}$
  3. $\text{Pt}|\text{K}_3[\text{Fe}(\text{CN})_6]_{(\text{aq})}, \text{K}_2[\text{Fe}(\text{CN})_6]_{(\text{aq})}||\text{CrCl}_{3(\text{aq})}|\text{Cr}_{(\text{s})}$
  4. $\text{Pt}|\text{H}_{2(\text{g})}|\text{HCl}_{(\text{aq})}||\text{AgCl}_{(\text{s})}|\text{Ag}$
  5. $\text{Cu}|\text{Cu}^{2+}_{(\text{aq})}||\text{Mn}^{2+}_{(\text{aq})}, \text{H}^+_{(\text{aq})}|\text{MnO}_2|\text{Pt}$

Zadatak 2

- ◎ U strujnom kolu redno su vezana tri suda za elektrolizu. U prvom sudu je rastvor AgNO_3 , u drugom CuSO_4 , a u trećem AuCl_3 . Izračunati koliko će se mase pojedinih metala izdvojiti na katodama ako kroz kolo prođe 10^4 C .

Zadatak 3

- ◎ Koliko se metalnog Zn potroši u Danijelovom elementu za 30 min rada pri jačini struje od 0.8 A ako je:
  - 1) Iskorišćenje struje 100%
  - 2) Iskorišćenje struje 95%

Zadatak 4

- ◎ Kojom jačinom struje treba vršiti elektrolizu rastvora AuNO_3 da bi se za 30h na katodi površine 1.5 dm^2 izdvojio sloj zlata debljine 0.1 mm ? Gustina zlata je 19.320 g cm^{-3} .

Da li je za ovaj eksperiment bolje izabrati so Au(I) ili so Au(III) ?